

НАПРЯМ 4. СТВОРЕННЯ ТА РОЗВИТОК БЕЗПЕЧНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА В СУЧАСНИХ УМОВАХ

УДК 374.05

Копилець Є. В., кандидат педагогічних наук,
заступник директора з навчально-виховної роботи,
*Комунальний заклад «Полтавський обласний центр
національно-патріотичного виховання, туризму і краєзнавства
учнівської молоді Полтавської обласної ради»
м. Полтава, Україна
poltour75@gmail.com*

АДАПТУВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ПРОГРАМ ІЗ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ТУРИСТСЬКО-КРАЄЗНАВЧОГО ПРОФІЛЮ ДО НАВЧАННЯ ОНЛАЙН ЯК ЧИННИК ПІДТРИМКИ БЕЗПЕЧНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Анотація. Автором на прикладах із власного досвіду розкрито значущість адаптування до навчання онлайн навчальних програм туристсько-краєзнавчого профілю у контекстах підтримки безпечного освітнього середовища та забезпечення якості позашкільної освіти.

Ключові слова: навчальна програма з позашкільної освіти, безпечне освітнє середовище, онлайн-навчання.

Карантинні обмеження, зумовлені протидією масовому поширенню гострої респіраторної хвороби COVID-19, та запровадження воєнного стану у зв'язку з військовою агресією російської федерації, стали критичними викликами для вітчизняної освіти загалом та позашкільної освіти зокрема. Одним із провідних чинників їхнього подолання стало переведення навчання у формат онлайн. На важливості готовності закладу змінювати спосіб організації освітнього процесу наголошено у рекомендаціях Державної служби якості освіти щодо організації безпечного освітнього середовища, розроблених у серпні 2022 р. [1].

Низку практичних порад, методичних рекомендацій та фахових публікацій останніх років присвячено різним аспектам організації дистанційного навчання в системі позашкільної освіти: вибору платформ для взаємодії онлайн, формам організації онлайн-навчання, сервісам для підготовки дидактичних матеріалів тощо.

Проте проблема адаптування навчальних програм із позашкільної освіти до навчання онлайн не була глибоко досліджена фахівцями. Водночас Міністерство освіти і науки України неодноразово наголошувало на значущості виконання навчальних програм із позашкільної освіти в умовах онлайн-навчання. Зокрема, у листі МОН від 30.04.2020 № 6/604-20 зазначено, що в умовах карантину та після його завершення заклади позашкільної освіти мають забезпечувати виконання освітніх програм, навчальних планів за допомогою дистанційних технологій, а керівники гуртків – навчальних програм. У рекомендаціях із питань організації освітнього процесу в закладах позашкільної освіти у 2020–2021 навчальному році, поширених листом МОН від 28.08.2020 № 6/1054-20, акцентовано на необхідності посилення контролю за виконанням навчальних програм для досягнення вихованцями прогнозованих результатів навчання, підвищення якості та оптимізації освітнього процесу.

З огляду на це, вважаємо за доцільне на окремих прикладах висвітлити власний досвід адаптування до навчання онлайн навчальних програм туристсько-краєзнавчого профілю.

У 2020 р. нами спільно зі старшим науковим співробітником лабораторії позашкільної освіти Інституту проблем виховання НАПН України, кандидатом педагогічних наук Н. А. Пустовіт було підготовлено оновлену версію навчальної програми з позашкільної освіти «Кроки до стійкого розвитку», основний рівень, 1 рік навчання [4] (попередню було затверджено 2015 р.). Програма базувалася на матеріалах навчально-методичного комплексу «Зелений пакет» – результату міжнародного проєкту, спрямованого на розвиток освіти для сталого розвитку в Центральній та Східній Європі [5]. Незадовго до того комплекс «Зелений пакет» увійшов до складу нового міжнародного освітнього продукту – мультимедійного посібника «Крок за кроком», який безкоштовно поширювався на USB-флеш-накопичувачах та був наявний у вільному онлайн-доступі.

В рецензії на навчальну програму заступник директора з навчально-методичної роботи Полтавського обласного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді Л. В. Сусахіна наголосила, що навчальний матеріал спирається на численні мультимедійні ресурси, які знаходяться у вільному доступі в мережі Інтернет; це оптимізує організацію дистанційного навчання за програмою у разі потреби.

Навчальну програму «Кроки до стійкого розвитку» затверджено наказом Департаменту освіти і науки Полтавської обласної державної адміністрації від 31.07.2020 № 221. На жаль, через певний час Інтернет-підтримку низки ресурсів, покладених у її основу, було припинено. Проте їхня наявність на CD- та DVD-дисках, USB-флеш-накопичувачах усе одно позитивно позначилася на навчанні за цією програмою онлайн.

Тим самим наказом було затверджено і нашу навчальну програму «Геоекологічне краєзнавство», основний рівень, 3 роки навчання [3]. Вона також частково спиралася на мультимедійний посібник «Крок за кроком». Та головним виявом адаптування програми до реалій навчання онлайн стала зафіксована у пояснювальній записці, навчально-тематичному плані та змісті програми можливість за об'єктивної відсутності умов для проведення підсумкової кількаденної туристсько-краєзнавчої експедиції замінити її на одноденну експедицію або на виконання групових чи індивідуальних проєктів за тематикою програми.

Своєчасність та важливість такого методичного рішення підтверджені нашим листуванням із Міністерством охорони здоров'я України. За офіційною статистикою, у 2020 р. в учнівських об'єднаннях туристсько-краєзнавчого напрямку позашкільної освіти налічувалося 81 654 вихованці, з якими заклади позашкільної освіти змушені були або не проводити туристських походів узагалі (тобто не повною мірою виконувати навчальні програми), або організовувати туристські походи, не маючи інформації від фахівців про необхідні специфічні протиепідемічні заходи. Тому в червні 2020 р. ми попросили МОЗ надати інформацію щодо заходів безпеки, яких необхідно дотримуватися організаторам туристських походів із учнівською та студентською молоддю для забезпечення від захворювання на COVID-19.

На наш запит надійшла відповідь (лист 26-05/17/2541/ЗПІ-20/2998 від 01.09.2020), у якій було перераховано основні рекомендації щодо запобігання інфікуванню коронавірусом SARS-Cov-2: обов'язкове використання масок усіма учасниками заходу в закритих приміщеннях, нагадування про миття рук із милом понад 20 секунд за неможливості використання спиртовмісних антисептиків, дотримання респіраторної гігієни та етикету кашлю, дотримання дистанції у 1, 5 м з іншими людьми та нагадування учасникам уникати рукоштовкань, поцілунків та обіймів. Оскільки ця інформація не стосувалася особливих реалій туристського походу, вона не допомагала розв'язати проблему безпечного виконання навчальних програм.

Із введенням воєнного стану до карантинних обмежень із міркувань безпеки додалися заборони на відвідування лісів, навігацію маломірних суден на водоймах у низці областей тощо. Тому у підготовленій нами у 2022 р. спільно з заступником директора з навчально-виховної роботи Українського державного центру національно-патріотичного виховання, краєзнавства і туризму учнівської молоді Д. Г. Омельченком навчальній програмі «Географічне краєзнавство» (основний рівень, 3 роки навчання) [2] також передбачено варіанти заміни підсумкової кількаденної туристсько-краєзнавчої експедиції одноденною експедицією або виконання групових чи індивідуальних проєктів. Крім цього, у пояснювальній записці надано рекомендації щодо використання онлайн-ресурсів за неможливості здійснювати освітній процес в очному режимі.

Навчальній програмі «Географічне краєзнавство» надано гриф «Схвалено для використання в освітньому процесі» (рішення експертної комісії з позашкільної освіти від 12.09.2022, протокол № 2).

Висновки. Таким чином, адаптування навчальних програм туристсько-краєзнавчого профілю до навчання онлайн є необхідним засобом підтримки безпечного освітнього середовища та водночас окреслює реальні рамки можливої якості позашкільної освіти.

Список використаних джерел:

1. Безпечне освітнє середовище: нові виміри безпеки. URL: <https://sqe.gov.ua/bezpechne-osvitnie-sere-dovishhe-novi-vim/>
2. Копилець Є. В., Омельченко Д. Г. Навчальна програма з позашкільної освіти туристсько-краєзнавчого напрямку «Географічне краєзнавство». Київ, 2020. 32 с. URL: https://docs.google.com/document/d/18B0WXi_rDzlxRwWX5GAdo5DM079MFpp/edit
3. Копилець Є. В. Навчальна програма з позашкільної освіти туристсько-краєзнавчого напрямку «Геоологічне краєзнавство». Полтава, 2020. 32 с. URL: <https://www.poltavaturcenter.pl.ua/images/documents/metod/programy/geoeko-2020.pdf>
4. Копилець Є. В., Пустовіт Н. А. Навчальна програма з позашкільної освіти туристсько-краєзнавчого напрямку «Кроки до стійкого розвитку». Полтава, 2020. 28 с. URL: <https://www.poltavaturcenter.pl.ua/images/documents/metod/programy/kroky-kopylets-2020.pdf>
5. Копилець Є. В. Реалізація потенціалу навчально-методичного комплексу «Зелений пакет» у позашкільній освіті. *Освіта для збалансованого розвитку: перспективи в Україні : матеріали II Всеукраїнського форуму «Освіта для збалансованого розвитку» (Київ, 13–14 квітня 2016 р.)*. Київ : Центр екологічної освіти та інформації, 2016. С. 106–108.

УДК 37:355.58 (091)“1970/1980”

Богданов Є.П., аспірант кафедри педагогіки й менеджменту освіти
*Комунальний вищий навчальний заклад «Херсонська академія
неперервної освіти» Херсонської обласної ради,
начальник Навчально-методичного центру цивільного захисту
та безпеки життєдіяльності Херсонської області
м. Херсон, Україна
a7591761@gmail.com*

ДОСВІД ОРГАНІЗАЦІЇ КЛАСІВ БЕЗПЕКИ У ХЕРСОНСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Анотація. У змісті тез наведено приклад організації роботи класу безпеки, створеного на базі навчально-методичного центру цивільного захисту та безпеки життєдіяльності. Викладені передумови створення освітнього середовища з безпеки життєдіяльності з урахуванням безпекової складової у Херсонській області. Представлено варіант зонування навчального простору та особливості його використання при вивченні питань пожежної та мінної безпеки, правил поведінки в умовах надзвичайних ситуацій різного характеру.

Ключові слова: клас безпеки, безпека життєдіяльності, надзвичайні ситуації, мінна безпека, пожежна безпека.

В умовах дії правового режиму воєнного стану формування та дотримання норм культури безпечної поведінки стало базовою життєвою необхідністю. Здатність людини вчасно вирізнити та оцінювати небезпеку, екологічно та адекватно на неї реагувати, а найголовніше, завжди підтримувати модель, такої поведінки, що знижує ризик утворення та потрапляння у ситуації небезпеки, безперечно, закладається ще в дитинстві. Задля посилення профілактичної роботи серед здобувачів освіти у напрямку безпеки жит-